

O`QITISHNING AMALIY METODLARI

Do`stboboyeva Madina Usmonjon qizi

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti Boshlang`ich ta`lim yo`nalishi I-
bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kichik maktab yoshidagi o`quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda ta`limiy topshiriqlarning ahamiyati yoritilgan. Reproductiv va produktiv topshiriqlarning o`quvchilarning fikrlash jarayoniga ta`siri, ularning bilimlarni qayta tiklash hamda ijodiy yondashuvni shakllantirishdagi o`rni tahlil qilingan. Shuningdek, dars jarayonida maqsad qo`yish, rejalashtirish, tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish hamda nazorat va baholash ko`nikmalarini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati asoslab berilgan. Maqolada boshlang`ich sinflarda ijodiy fikrlashni shakllantirishda samarali ta`limiy topshiriqlardan foydalanish zarurligi ta`kidlangan.*

Kalit so`zlar: *ijodiy fikrlash, ta`limiy topshiriqlar, boshlang`ich ta`lim, produktiv topshiriqlar, reproductiv topshiriqlar, rejalashtirish, tahlil, taqqoslash, umumlashtirish, nazorat va baholash.*

Zamonaviy ta`lim tizimida o`quvchilarning bilim olish jarayonini faqat ma`lumotni o`zlashtirish bilan cheklab qo`yish yetarli emas. Bugungi kunda ta`lim oldida turgan muhim vazifalardan biri o`quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish, ularni mustaqil qaror qabul qila oladigan, tahlil va xulosa chiqara oladigan shaxs sifatida shakllantirishdir. Ayniqsa, boshlang`ich ta`lim bosqichida bu jarayon alohida ahamiyatga ega, chunki aynan shu davrda bolaning fikrlash faoliyati shakllana boshlaydi.

Boshlang`ich sinf o`quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirishda ta`limiy topshiriqlar muhim o`rin tutadi. Chunki har bir topshiriq o`quvchining fikrlash faoliyatini faollashtiradi, uni izlanishga undaydi va yangi bilimlarni mustaqil kashf etishga yo`naltiradi. Shu sababli ta`lim jarayonida beriladigan topshiriqlarning mazmuni va turi o`quvchilarning fikrlash darajasiga bevosita ta`sir ko`rsatadi

Mazkur maqolada ta'limiy topshiriqlar orqali kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish yo'llari, reproduktiv va produktiv topshiriqlarning farqi hamda ularning pedagogik ahamiyati yoritiladi.

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish ta'lim jarayonining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Ijodiy fikrlash o'quvchining yangi g'oyalar yaratishi, muammolarga noodatiy yondashishi, o'quv materiallari o'rtasida yangi bog'lanishlarni aniqlay olishi bilan ifodalanadi. Bunday qobiliyatlar esa faqat tayyor bilimlarni yodlash orqali emas, balki mustaqil fikrlashga undaydigan ta'limiy topshiriqlar orqali shakllanadi.

Ta'limiy topshiriqlar o'quvchilarning fikrlash faoliyatini yo'naltiruvchi asosiy vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarning bilim olish jarayonida maqsadni belgilash, izlanish, tahlil qilish va xulosa chiqarish kabi jarayonlarni faollashtiradi. Shu jihatdan topshiriqlarning mazmuni va shakli o'quvchilarning fikrlash darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

O'quv amaliyotida reproduktiv topshiriqlar va produktiv topshiriqlar keng qo'llaniladi. Reproductiv topshiriqlar o'quvchilardan ilgari o'zlashtirilgan bilim va ko'nikmalarni qayta tiklashni talab qiladi. Bunday topshiriqlar orqali o'quvchilarda namunaga qarab ishlash, eslab qolish va takrorlash ko'nikmalari shakllanadi. Biroq faqat reproduktiv topshiriqlarga tayanish o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlashini cheklab qo'yishi mumkin.

Produktiv topshiriqlar esa o'quvchilardan yangi yechim topish, mustaqil xulosa chiqarish, rejalashtirish va tahlil qilishni talab etadi. Bunday topshiriqlar o'quvchilarda ijodkorlikni rivojlantiradi, ularni faol fikrlashga undaydi hamda o'z bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llashga o'rgatadi. Shu sababli ta'lim jarayonida produktiv topshiriqlardan keng foydalanish muhim ahamiyatga ega.

O'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda maqsad qo'yish jarayoni ham muhim o'rin tutadi. Masalan, matn yoki rasm mazmuniga savollar tuzish, masala shartiga qo'shimcha savollar qo'yish o'quvchini faol fikrlashga undaydi. Bu jarayon o'quvchining tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini rivojlantiradi.

Shuningdek, rejalashtirish ko'nikmasini shakllantirish ham ijodiy fikrlashni rivojlantirishda muhimdir. O'quvchilar dars jarayonida hikoya rejasini tuzish, masalalarni bosqichma-bosqich yechish va bayon yozish orqali o'z fikrlarini tartibli ifodalashni o'rganadilar. Bu esa ularning mantiqiy fikrlashini mustahkamlaydi.

Taqqoslash, tahlil qilish va umumlashtirish ko'nikmalari ham ijodiy fikrlashning muhim tarkibiy qismlaridir. Ayniqsa, matematika va ona tili darslarida bunday topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning fikrlash jarayonini rivojlantirishga katta yordam beradi.

Bundan tashqari, nazorat va baholash ko'nikmalarini shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar nafaqat natijani, balki bajarish jarayonini ham baholashni o'rganishlari lozim. Bu esa ularda o'z faoliyatiga tanqidiy yondashish va xatolarini tuzatish ko'nikmasini rivojlantiradi

Xulosa qilib aytganda, kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda ta'limiy topshiriqlar muhim didaktik vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarning bilimlarni faqat eslab qolishiga emas, balki ularni anglash, tahlil qilish va amaliyotda qo'llashiga xizmat qiladi. Ayniqsa, produktiv topshiriqlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va muammolarga yangicha yondashish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ta'lim jarayonida maqsad qo'yish, rejalashtirish, taqqoslash, tahlil qilish hamda nazorat va baholash kabi fikrlash jarayonlarini rivojlantirish o'quvchilarning intellektual salohiyatini oshiradi. Bu jarayonlar o'quvchilarning faqat bilimli emas, balki ijodkor va mustaqil shaxs sifatida shakllanishiga zamin yaratadi.

Demak, ta'limiy topshiriqlardan samarali foydalanish boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R. Mavlonova, N. Raxmonqulova. Boshlang'ich ta'lim innovatsiyasi. T., 2007-y.
2. www.pedagog.uz.
3. www.ziyounet.uz.